

Současný pohled na problematiku alergických onemocnění

Vzhledem k významnému nárůstu prevalence během uplynulých 30–40 let patří alergická onemocnění mezi nejčastější chronické choroby. Ve vyspělých zemích je jimi postižena více než třetina populace. Podle výsledků epidemiologických studií se v západní Evropě a USA nárůst prevalence v posledních 5–10 letech zastavil a prevalence alergických onemocnění se stabilizovala. Některé země udávají dokonce mírný pokles. Naopak v rozvojových zemích, kde byla v minulosti nízká prevalence, se v současné době výskyt alergických onemocnění zvyšuje.

V České republice prevalenci alergických onemocnění dlouhodobě sleduje Státní zdravotní ústav v rámci monitorování zdravotního stavu obyvatelstva ve vztahu k životnímu prostředí. Kratěnová uvádí, že výskyt alergických onemocnění diagnostikovaných lékařem se za období deseti let (1996–2006) v populaci dětí a dospívajících téměř zdvojnásobil (nárůst ze 17 % na 32 %). Nejčastějším onemocněním je sezónní alergická rýma (13 %), následují atopická dermatitida (12 %) a průduškové astma (8 %).

Z celosvětového hlediska se průduškové astma řadí mezi onemocnění spojená s vysokou morbiditou. Podle odhadů jím trpí 300 miliónů osob a do roku 2025 onemocní dalších 100 miliónů. Odhaduje se, že ročně na světě zemře z důvodu průduškového astmatu 250 000 osob. V Evropě a Spojených státech se mortalita na astma v posledních 20 letech snížila. Předpokládaným důvodem nízké úmrtnosti na astma v rozvinutých zemích je včasná a dlouhodobá léčba inhalačními kortikosteroidy. Vzhledem k relativně nižší prevalenci astmatu je mortalita na astma v rozvojových zemích vyšší z důvodu nízké dostupnosti moderní diagnostiky a farmakoterapie astmatu.

V České republice je úmrtnost na astma velmi nízká. V roce 2009 zemřelo na astma 100 osob (54 mužů a 46 žen). Důležité je, že u nás nedošlo k žádnému úmrtí pacienta mladšího 23 let. Ve Velké Británii je úmrtnost na astma přepočtená na stejný počet obyvatel dvojnásobná.

Průduškové astma se může objevit v kterémkoli věku, i když nejčastěji začíná v dětství (v polovině případů do věku 5 let). V současné době je průduškové astma nejčastějším chronickým onemocněním v dětské populaci. V České republice dochází k hospitalizaci z důvodu astmatu u správně léčených dětí zřídka, zatímco v dospělé populaci se uvádí ročně 2 000 hospitalizací. Platí, že počet hospitalizací a akutních návštěv pro průduškové astma je důležitým ukazatelem kvality zdravotní péče a úspěšnosti programů preventivní léčby tohoto onemocnění.

Alergická rýma je nejčastějším onemocněním ze skupiny neinfekčních rým, které v rozvinutých zemích postižuje 10 až 20 % obyvatelstva. Důležité je, že až 90 % astmatiků má zároveň alergickou rýmu. Mezi nemocnými s alergickou rýmou má 20–50 % průduškové astma nebo alespoň bronchiální hyperreaktivitu. Klinické studie prokázaly, že pokud není alergická rýma správně léčena, může dojít k progresi zánětu nejen průdušek, ale i kůže, což má za následek nedostatečnou kontrolu nad astmatem a exacerbace atopické dermatitidy. Naopak adekvátní terapie alergické rýmy přispívá k dosažení dobré kontroly nad astmatem při použití nižších dávek inhalačních kortikosteroidů. Z tohoto důvodu platí, že u nemocných s perzistující alergickou rýmou je třeba vždy vyloučit průduškové astma a naopak u astmatiků je nutné pátrat po alergické rýmě.

Alergická rýma sice nepatří mezi život ohrožující onemocnění. Lékařskou péči vyhledají zpravidla pacienti s celoroční nebo středně těžkou a těžkou alergickou rýmou. Na druhé straně ji nelze podceňovat. Platí, že těžší alergická rýma, která se manifestuje nejen lokálními, ale i celkovými příznaky, negativně ovlivňuje kvalitu života. Únava, ospalost (způsobená samotným onemocněním a v některých případech i farmakoterapií), nevolnost a bolesti hlavy (projevy zánětlivé odpovědi organismu) mohou vést u dětí ke zhoršení prospěchu a školním absencím a u dospělých ke snížení pracovní výkonnosti. Negativní vliv má těžší alergická rýma i na zájmovou činnost.

Prevalence potravinové alergie a anafylaxe ve vyspělých zemích stoupá. Epidemiologické studie ukázaly, že se ve světě pohybuje v rozmezí 2–4 %. Znepokojující skutečností je, že se zvyšuje riziko život ohrožující anafylaxe. Potravinová alergie je u dětí nejčastější příčinou anafylaxe narozdíl od dospělých, u kterých převládá anafylaxe vyvolaná léčivými přípravky a hmyzím jedem.

Alergická onemocnění právem zasluhují pozornost odborné i laické veřejnosti. Věříme, že články věnované moderní farmakoterapii průduškového astmatu, alergické rýmy a anafylaxe zaujmou lékaře i farmaceuty. Stejně jako v ostatních medicínských oborech i v alergologii je důležitý individualizovaný přístup k nemocnému („léčba šitá na míru“), který se opírá o objektivní poznatky medicíny založené na důkazech. Mezioborovou spolupráci považujeme za jednu z podmínek úspěšné edukace, včasného stanovení správné diagnózy a terapie u pacientů s alergickými onemocněními.

Jiřina Chládková

doc. MUDr. Jiřina Chládková, Ph.D.

Dětská klinika UK LF a FN

Sokolská 581, 500 05 Hradec Králové

chladkova@fnhk.cz